

**ROLUL CONFERINȚEI DE PACE DE LA PARIS DIN 1919 -
1920, ÎN CONSOLIDAREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR
ROMÂN**

**THE ROLE OF THE PARIS PEACE CONFERENCE FROM
1919 - 1920 IN THE CONSOLIDATION OF THE UNITARY
ROMANIAN NATIONAL STATE**

Colonel (r.) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC *
General de brigadă. (r) conf. univ. dr. Vasile CREȚ**

Rezumat: Autorii articolului, studiind materiale bibliografice românești și din străinătate, unele mai puțin cunoscute, scot în evidență aspecte ale evenimentelor din perioada 1919 - 1920, desfășurate de autoritățile române, pe plan intern și extern, definitorii în consolidarea statului național unitar român.

Autorii articolului analizează evenimentele ce au avut loc în cadrul Conferinței de Pace de la Paris și modul cum acestea au contribuit la împlinirea aspirațiilor de veacuri ale poporului român, fapt ce le-a conferit și le conferă viabilitate în timp, mai ales acum când unele mari puteri, prin violență, își doresc întoarcerea în timp, pentru a-și reface influența pierdută asupra unor teritorii și națiuni.

Făurirea statului național unitar român, în anul 1918, și consacrarea juridică internațională a frontierelor sale de către Conferința de Pace de la Paris, din 1919 - 1920, reliefează adevărul de necontestat, pe care unii au încercat și încearcă, și acum, să-l conteste.

Noi, cei de astăzi, știm că România Mare nu pe calea cuceririi unor teritorii, utilizând forța armată, a apărut, ci prin voința întregii națiuni de a trăi unit, liber și independent în vatra noastră strămoșească, de care nimeni nu va mai putea să ne dezmoștenească.

Cuvinte cheie: Destrămarea imperiului austro-ungar, Conferința de Pace de la Paris, Tratatul de la Trianon, consolidarea statului național unitar român, România Mare.

Abstract: The authors of the article, studying Romanian and foreign bibliographical materials, some of them less known, highlight aspects of the events of the period 1919 - 1920, carried out by the Romanian authorities, both internally and externally, defining in the consolidation of the Romanian national unitary state.

The authors of the article analyse the events that took place during the Paris Peace Conference and how they contributed to the fulfilment of the

* Profesor universitar, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România. email: benoneandronic@yahoo.com

** Conferențiar universitar la Universitatea din Oradea, email:vasilecreț@yahoo.com

Romanian people's age-old aspirations, which gave them and still gives them viability in time, especially now that some great powers, through violence, want to go back in time, in order to regain their lost influence over territories and nations.

The establishment of the Romanian national unitary state in 1918 and the international legal consecration of its borders by the Paris Peace Conference of 1919-1920, highlight the undeniable truth, which some have tried and still try to contest.

We, the people of today, know that Greater Romania did not come about through the conquest of territories using armed force, but through the will of the entire nation to live united, free and independent in our ancestral homeland, from which no one will ever be able to dislodge us.

Keywords: *Destruction of the Austro-Hungarian Empire, the Paris Peace Conference, the Treaty of Trianon, consolidation of the Romanian nation state, Greater Romania.*

Introducere

La 18 ianuarie 1919, Raymond Poincaré, președintele Franței, deschidea, Conferința de Pace de la Paris, având misiunea de a edifica o nouă ordine politică și teritorială în Europa¹, iar ca obiective: retrasarea noilor frontiere ale statelor; asigurarea alimentației populației; restaurarea vieții economice în cea mai mare parte a Europei; vindecarea rănilor pricinuite de război; reparații de război pentru pagubele enorme suferite de aliați pe teritoriul cărora s-a desfășurat războiul; stabilirea echilibrului politic și militar european; preîntâmpinarea violării dreptului internațional prin tendințe revizioniste și revanșarde; înființarea Societății Națiunilor cu misiunea de a asigura tuturor statelor mari și mici garanții mutuale pentru independența lor politică și integritatea lor teritorială².

Pacea trebuia „să se bazeze pe drepturile popoarelor, nu pe drepturile guvernelor...; pe drepturile popoarelor mari sau mici, slabe sau puternice... pe dreptul lor egal la libertate, securitate și autoguvernare și la o participare cu clauze cinstite în posibilitățile economice ale lumii”³.

1. Conferința de Pace de la Paris

Participau, la Conferința de Pace, 27 de state prin delegații, formate din 1-5 membri, însoțiți de numeroși experți, printre care și România, din partea

¹ Conferința de Pace de la Paris din 1919, Wikipedia, Enciclopedia liberă, disponibilă la https://ro.wikipedia.org/wiki/Conferin%C8%9Ba_de_Pace_de_la_Paris_din_1919, accesat la 02. 04. 2023.

² Pierre Renouvin, *Le traité de Versailles*, questions d'histoire/ flammariion, Paris, 1969, pp. 9 -11.

³ Ibidem; *aceste principii fuseseră exprimate de președintelui Statelor Unite ale Americii, Woodrow Wilson, și prezentate, de acesta, în fața Congresului, la 2 aprilie 1917.

căreia aveau să participe: primul ministru, Ion I. C. Brătianu ca președinte al delegației; general de corp de armată Constantin Coandă; dr. Alexandru Vaida-Voevod, ministru de Stat reprezentant al Transilvaniei; Nicolae Mișu, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Londra; Victor Antonescu, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Paris; Constantin Diamandy, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Petrograd; George Danielopol, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Washington.⁴

Deoarece lucrările Conferinței înaintau cu încetineală, din cauza intereselor divergente ale celor trei mari puteri; Franța, Anglia și Statele Unite ale Americii (SUA), s-a creat un *Consiliu Suprem*, sub președinția lui Georges Clemenceau, format din reprezentanții celor cinci principale puteri occidentale: Franța, Anglia, SUA, Italia și Japonia⁵. Consiliul, la rândul lui, avea să creeze 58 de comisii și subcomisii pe probleme, formate din juriști, istorici, publiciști, industriași, negustori, experți financiari, ofițeri.

La Conferința de Pace, țările participante aveau să fie împărțite în patru categorii: în prima categorie se aflau puterile ce aveau *interese nelimitate* (Franța, Anglia, SUA, Italia și Japonia și care aveau să-și exercite rolul hotărâtor în toate problemele dezbătute; în categoria a doua era a țărilor beligerante, cu *interese limitate sau speciale*, printre care și România, ele fiind admise numai la discutarea problemelor ce le interesau; în a treia categorie se aflau țările care rupseseră legăturile cu Puterile Centrale și aliatele acestora, iar a patra categorie cuprindea țările neutre și cele pe cale de a se forma și care-și puteau spune cuvântul, în problemele ce le priveau, dacă erau invitate de una din marile puteri⁶.

Tratatul de pace de la Versailles, din 28 iunie 1919, cuprindea 15 părți, care erau împărțite în cinci probleme esențiale: Crearea organizației mondiale cu vocație de universalitate - *Societatea Națiunilor*; Clauze teritoriale și politice care prevedeau restituirea din partea Germaniei a unor teritorii ocupate; Clauze militare și de garanție privitoare la dezarmarea și demilitarizarea Germaniei; Clauze morale prin care Germania era declarată vinovată de violarea legilor războiului și a umanității; Clauze economice și financiare privitoare la

⁴ Delegația României la Conferința de Pace de la Paris, disponibil la <https://mvu.ro/delegatia-romaniei...>, accesat la 04.04. 2023.

⁵ Lucian Leuștean, *Istoria Europei și a construcției europene în secolul XX*, Centrul de Studii Europene, pp.8 - 9, disponibil la <https://www.yumpu.com/ro/document/.../istoria-europei-ai-a-ideii-de-europa-centrul-de-studii-europene>, accesat la 02.04. 2023.

⁶ Petre Bărbulescu, Ionel Cloșca, *Repere de cronologie internațională 1914 -1945*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p.90.

despăgubirile de război din partea Germaniei și restituirea valorilor materiale și spirituale însușite de la țările cotate de armata Germaniei⁷.

La Conferința de Pace, România avea să fie sprijinită de către aliați, amintindu-ne că, la 4/19 august 1916, puterile Antantei, pe baza tratatului încheiat, au promis României egalitatea de drepturi cu aliații săi, la Conferința de Pace⁸.

La 1 ianuarie 1918, Stephan Pichon, ministru de externe al Franței, declara: „*Ca și aliații noștri, nu vom abandona România, care s-a legat de noi pentru apărarea dreptului. Ne-a devenit astfel sacră și am luat față de ea angajamente pe care nu putem să nu le îndeplinim*”⁹.

Ministrul de externe al Marii Britanii, Arthur Balfour, într-o scrisoare către Take Ionescu, îl asigura „*de cooperarea cordială, ca și de sprijinul țării mele pentru România, ale cărui efort și suferințe pentru cauza comună sunt profund apreciate în Anglia*”¹⁰.

Încă din noiembrie 1918, Robert Lansing, secretarul de stat al SUA, a adresat reprezentantului guvernului român o notă prin care „*Domnul meu! Guvernul Statelor Unite se cugeta la viitoarea prosperare și integritate a României, totdeauna, ca la cea a unui stat liber și independent înainte de a fi izbucnit războiul între Statele Unite și Austro-Ungaria, Președintele a transmis Regelui României, o solie, în care îl asigura de simpatia și considerația sa. De atunci situația nu s-a schimbat și în urma acesteia Președintele m’ă însărcinat să Vă comunic, că guvernul Statelor Unite recunoaște dorințele poporului român în și afara de Regat. A fost martor a marilor suferințe și jertfe aduse de Poporul român pentru cauza libertății sale, înăbușite de dușmanii noștri. Simpatizând cu idea și dorința unității, naționale a Românilor de pretutindeni, guvernul Statelor Unite nu va întârzia, să-și valideze la timp oportun, influența, ca Poporul român să ajungă la drepturile sale politice și teritoriale legitime, asigurându-i scut contra tuturor atacurilor din afară*”¹¹.

⁷ Ștefan Pascu, *Făurirea Statului Național Unitar Român*, 1918, Vol. II, Editura Academiei Române, 1983, pp. 252; 254.

⁸ Tratatul de alianță dintre România și Antanta, disponibil la <https://unitischimbam.ro>trat>, accesat la 02. 04. 2023.

⁹ Arh. M.A.E., fond nr.71, vol. 184, (radiogramele nr. 160,170,171 din 12/26 ianuarie 1918, Victor Antonescu către Ion C. Brătianu).

¹⁰ Idem, telegrama nr. 3257 din 6/19 februarie 1918 de la legația din Paris.

¹¹ *Nota lui Wilson contra Români!. Președintele Statelor Unite ale Americii comunicată de Secretarul de Stat Robert Lansing, prin care guvernul american recunoaște dreptul poporului român de a-și împlini aspirațiile de unitate națională, Washington, 8 Noembrie 1918*, disponibil la https://www.dacoromania-alba.ro/nr.33/nota_lui_wilson.htm, De parlamentul externelor 5 Nov. 1918, accesat la 08.04. 2023.

Toate aceste declarații aveau să fie reluate de liderii Antantei înaintea deschiderii Conferinței de Pace astfel:

Statele Unite ale Americii, tot prin Robert Lansing, avea să declare, simpatia profundă față de români și promisiunea, ca justele drepturi politice și teritoriale ale poporului român să fie obținute și asigurate.

Republica franceză prin, Raymond Poincaré și Stephan Pichon, aveau să declare că „...în momentul când victoriile armatelor aliate anunță triumful apropiat al principiilor de justiție care vor asigura eliberarea și renașterea României, cei ce s-au înrolat în număr tot mai mare pentru a lupta alături de aliați, făcând să fluture din nou pe câmpurile de luptă culorile naționale ale țărilor române, vor pregăti împreună cu aliații, într-o colaborare credincioasă un viitor din care Franța și România ... vor ieși mai strâns unite prin încercările comune”¹².

Arthur Balfour, ministrul de externe al Marii Britanii, dădea asigurări că, apreciindu-i-se eforturile și sacrificiile, la Conferința de Pace, România se va bucura de întreaga simpatie și sprijin din partea guvernului britanic.

Nota celor patru miniștri ai țărilor aliate în România afirma că „România are dreptul moral și politic la realizarea revendicărilor sale, pe care aliații le recunosc în virtutea principiilor pe care le reprezintă”¹³.

Cu toate asigurările reprezentanților puterilor aliate, imediat după inaugurarea Conferinței de Pace, aveau să apară dificultăți, datorită faptului că nu s-a adus la cunoștința statelor mici interesate, textul Tratatului de pace cu Germania, apoi proporția stabilită, cu totul necorespunzătoare, a despăgubirilor de război din partea Germaniei pentru aceste state: 1% României, care a suferit uriașe pierderi materiale în valoare de 72 miliarde lei aur, precum și imense jertfe umane, adică circa un milion de oameni, ceea ce înseamnă un om la al 5-lea locuitor din populația activă. La acestea trebuie adăugați românii din teritoriile sub ocupație străină, ceea ce ridică mai mult proporția de pierderi omenești ale românilor¹⁴.

Tot la începutul Conferinței, marile puteri aliate, au refuzat să considere România aliat și să primească delegația română la tratativele de pace.

¹² Mircea Mușat, Ion Ardelean, *Marea Unire din 1918, și confirmarea ei pe plan internațional*, în *Independența României*, pp. 400 - 401.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Emilian Bold, *De la Versailles la Lausanne (1919 - 1932)*, Iași, 1976, p. 28; Victor Axinciuc, *Situația economică-socială a României în perioada 1919 - 1924*, în *Analele Institutului de Studii Istorice și Social Politice*, nr.4, București, 1966, p. 125.

În aceste condiții, la 30 decembrie 1919, telegrama guvernul francez, semnată de ministrul de externe Stephan Pichon și adresată celorlalte guverne aliate, le amintește de promisiunea făcută României, prin tratatul din 4/19 august 1916, declarând că Republica franceză, cu toate că guvernul român semnase un tratat de pace cu Germania*, susținea că aceasta trebuie considerată aliat, prin faptul că participase la război împotriva Puterilor Centrale și, în consecință, propunea celorlalte guverne aliate de tratarea România ca aliată și, în această calitate, trebuia fie reprezentată la negocierile de pace, în aceleași condiții ca și celelalte puteri aliate mici¹⁵.

2.Desfășurarea Conferinței de Pace

Primită ca aliată, România va avea dreptul la doi delegați la adunările plenare și la experți, precum și delegați la unele comisii și comitete, pentru stabilirea responsabilităților războiului în domeniile; aeronautică, finanțe, economie, reparații și despăgubiri de război, căi navigabile și Liga Națiunilor.

La 31 ianuarie 1919, în fața Conferinței, primul ministru Ion I. C. Brătianu, avea să ia cuvântul demonstrând temeiurile etice ale revendicărilor României, recunoscute de aliații însuși prin tratatul de alianță din 1916, iar a doua zi avea să expună, un memoriu, în care invoca sutele de mii de români care vor rămâne în afara frontierelor României¹⁶.

La 8 februarie, Comisia însărcinată cu examinarea revendicărilor românești se întrunește, pentru a examina frontiera dintre România și Ungaria, iar la 22 februarie este invitat Brătianu pentru a expune punctul de vedere al României; discuțiile continuând până în 28 martie, când s-a hotărât frontierele dintre România, Iugoslavia și Ungaria.

La 30 mai 1919, delegația României este invitată, la Ministerul de Externa al Franței, alături de delegațiile Greciei, Poloniei, Regatul sârbilor, croaților, slovenilor și Cehoslovaciei pentru a examina textul tratatului cu Austria. Articolul 5 al acestuia legifera dreptul de imixtiune al marilor puteri în viața internă a statului român unitar, sub pretextul grijii față de minorități, iar articolul 60 prevedea dreptul principalelor Puteri Aliate și Asociate, de a lua dispozițiile pe care le vor considera pentru a proteja interesele minorităților și dreptul de a controla tranzitul și comerțul exterior al României. Ambele articole aveau să fie detaliate într-un act subscris de România și marile puteri,

* tratatul încheiat cu Puterile Centrale la Buftea - București, în mai 1918.

¹⁵ André Taérdieu, *La Paix*, Paris, 1921, p.18; Nicolae Fatino, Ion Calafeteanu, *La consécration internationale de la Grand Union*, în „Revue roumaine d'histoire”, pp.646 - 647.

¹⁶ Conferința de Pace de la Paris din 1919, Wikipedia, Enciclopedia liberă, disponibilă la https://ro.wikipedia.org/wiki/Conferinta_de_Pace_de_la_Paris_din_1919, accesat la 07.04.2023

cunoscut sub numele de *Tratatul minorităților*, ce urma să fie semnat odată cu tratatul cu Austria.

Față de prevederile tratatului minorităților, Ion I. C. Brătianu afirmase limpede și hotărât că „România nu va putea în nici un caz să admită intervenția guvernelor străine în aplicarea legilor sale interne și protestând împotriva prevederilor ce atingeau suveranitatea și independența României¹⁷.

La 11 iulie, Consiliul Suprem și Consiliul Miniștrilor de Externe, îl informează pe Ion I. C. Brătianu cu privire la frontierele discutate, acesta protestând, fără rezultate, insistând pentru respectarea tratatului, a realității etnografice și a hotărârii de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918.

3. Tratatul de pace de la Paris, 1919 - 1920

La 28 iulie, Brătianu semnează, în *Sala Oglinzilor* din Versailles, tratatul de pace cu Germania, dar refuză semnarea tratatului cu Austria, din cauza clauzei referitoare la *protecția minorităților naționale* și a clauzelor ce lezau suveranitatea statului român, referitoare la controlul tranzitului și comerțului exterior, protestând și părăsind Conferința de pace și lăsându-l la Paris pe Alexandru Vaida -Voevod și Nicolae Mișu, cu dispoziția de a nu semna tratatul cu Austria¹⁸.

Tratatul recunoștea faptul împlinit, prin voința poporului român și a naționalităților conlocuitoare, privind Unirea Bucovinei cu România, dar continua cu unele clauze care, aplicate însemnau ingerințe din afară în problemele interne ale României cum erau și cele din articolul 5 și 60, precum și susținerea unei părți a despăgubirilor de război ale Austro - Ungariei de către România.

În ceea ce privea liberul tranzit pentru toate mărfurile, mijloacelor de transport și impușilor marilor puteri fără nici o taxă vamală, delegația română respingea asemenea pretenții, obligându-se să ia toate măsurile pentru tranzitul spre alte țări și să accepte toate dispozițiile de ordin general pe care Liga Națiunilor le va hotărî și care se vor aplica tuturor statelor din Ligă¹⁹.

Opinie publică din România se v-a solidariza cu atitudinea delegației române, pretextând împotriva clauzelor care implicau tutela marilor state asupra celor mici.

Brătianu a reușit să demonstreze, afirma istoricul american Sherman David Spector, că România nu mai poate rămâne un permanent de mașinațiuni a marilor puteri, care vor încerca să o folosească ca pe un pion.

¹⁷ Desăvârșirea unității național-statale, vol.III, p. 387.

¹⁸ Idem.

¹⁹ Ștefan Pascu, *Op.cit.*, p. 258.

Brătianu a răsturnat conceptul stabilit, anume că țările europene mai mici au doar un control marginal asupra propriului lor destin²⁰.

În lunile iulie - noiembrie 1919, va avea loc un război al notelor cu caracter ultimativ din partea Conferinței de Pace și al memoriilor explicative din partea României.

Conferința de Pace a fost nevoită să cedeze în câteva probleme stipulând, în mod expres, recunoașterea din partea Austriei a Unirii Bucovinei cu România, renunțarea Austriei la orice drept și la orice titlu asupra teritoriilor locuite de diferite naționalități, care intrau în componența statelor respective, potrivit echității și justiției, Iugoslaviei, Cehoslovaciei și României.²¹

Supusă unor presiuni și amenințări, din partea marilor puteri, guvernul României se va declara, la 8 septembrie 1919, de acord cu semnarea tratatului cu Austria, dar va spune că nu poate încuviința articolele, referitor la minorități, tranzit și comerț.

La 10 septembrie 1919, va avea loc, la Saint - Germain, ceremonia semnării tratatului de pace cu Austria, de către generalul Constantin Coandă, în absența delegației României și Iugoslaviei.

La 12 septembrie, refuzând să semneze tratatul cu Austria, guvernul liberal condus de Ion I.C. Brătianu a demisionat, motivând că nu poate pune iscălitura pe un act „incompatibil cu demnitatea și independența națională”²².

Un prieten statornic al românilor, Saint Aulaire, justifică atitudinea lui I.C. Brătianu, „fiul omului de stat român, care acum 50 de ani a obținut recunoașterea independenței României, nu putea „semna un tratat, care, după sacrificiile făcute de România pentru cauza comună, limitează această independență”²³.

La 27 noiembrie s-a semnat tratatul de la Neuilly - sur Seine cu Bulgaria, de către Victor Antonescu, prin care se confirmau hotărârile dintre

²⁰ Sherman David Spector, *Roumania of the Paris Peace Conference. A study of the Diplomacy of Ioan I.C. Brătianu*, New York, 1962, p. 235.

²¹ Tratatul de la Trianon (4 iunie 1920), disponibil la <https://www.google.com/search?q=tratatul+de+la+Trianon+1919+-+1920>, accesat la 16.04. 2023.

²² Mircea Mușat și Ion Ardelean, *Viața politică în România. (1918 - 1921)*, ediția a II-a, București, 1976, p. 109.

²³ Gheorghe I. Brătianu, *Acțiunea Politică și Militară a României în 1919*, în lumina corespondenței diplomatice a lui Ion I.C. Brătianu, Editura „Cartea Românească”, 1939, sub egida *Așezământului Cultural Ion C. Brătianu*.

România și Bulgaria, de la Marea Neagră până la Dunăre, așa cum existau la 1 august 1914²⁴.

Noul guvern, prezidat de generalul Arthur Vătoianu, a refuzat și el să-l semneze, sperându-se că se va găsi o soluție în raporturile cu aliații, privitoare la modificarea clauzelor în discuție.

Următorul guvern, al cărui prim ministru avea să fie Alexandru Vaida - Voevod, va refuza și el să-l semneze, cătând să obțină schimbarea clauzelor tratatului. Datorită poziției ferme a României, treptat marile puteri aliante aveau să-și reconsidere, parțial, punctul de vedere în problema minorităților și să accepte rediscutarea unor paragrafe din tratat cu reprezentanții guvernului de la București, diminuând și chiar eliminând clauzele care afectau demnitatea și suveranitatea națională a statului român.

În aceste condiții, la 10 decembrie 1919, va avea loc, la Saint - Germain, ceremonia semnării Tratatului de pace cu Austria, și *Tratatul minorităților* de către Nicolae Mișu și Alexandru Vaida - Voevod ca reprezentanți ai regelui României, Ferdinand I²⁵.

4. Tratatul de la Trianon

Mutarea lucrărilor Consiliului Suprem și Consiliului miniștrilor de externe la Londra era socotită de delegația maghiară, condusă de contele Apponyi, în avantajul său, sperând să convingă că România nu era stat național unitar și să pretindă injustiția care s-a făcut ungarilor la Trianon, atribuindu-i-se acesteia teritorii etnice ungare²⁶.

Pentru contracararea acestor acțiuni Alexandru Vaida - Voevod, însoțit de Caius Brediceanu, pleacă la Londra, unde sunt primiți de primul - ministru al Marii Britanii Lloyd George, de Arthur Short ministrul de interne, de lordul George Curzon, noul ministru de externe al Marii Britanii, de arhiepiscopul de Canterbury, cardinalul Bourne, șeful bisericii romano-catolice, Copland Bowie șeful bisericii unitariene, Mozes Gaster și dr. Herz reprezentanții evreilor, care vor fi de partea României²⁷.

²⁴ dr. Cristina Păiușan-Nuică, *Tratatul de Pace cu Bulgaria de la Neuilly sur Seine*, disponibil la <https://mvu.ro/tratatul-de-pace-cu-bulgaria-de-la-neuilly-sur-seine/>, accesat la 19.04. 2023.

²⁵ *Tratatul de Pace cu Austria de la Saint Germain*, disponibil la <https://mvu.ro/tratatul-de-pace-de-la-saint-germain-en-laye/>, accesat la 20.04. 2023.

²⁶ Milton G. Lehrer, *ARDEALUL PĂMÂNT ROMÂNESC*, Editura Vatra Românească, Cluj-Napoca, 1991, pp. 352 - 353.

²⁷ Conferința de pace de la Paris și Tratatul de la Versailles din 1919, disponibil la <https://ro.wikipedia.org/wiki/>, accesat la 21.04. 2023.

Și la Paris delegația Română a avut discuții cu Clemenceau, Pichon, Tardieu, Berthlot, precum și numeroși ziariști care s-au dovedit a fi de partea țării noastre.

Membrii Consiliului Suprem Interaliat vor institui o comisie de experți pentru studierea chestiunii teritoriale și să facă propuneri pentru delimitarea frontierelor României, inclusiv cea româno-ungară, pe temeiul etnic, geografic și al necesităților economice. Timp de douăsprezece luni, experții Comisiei au studiat o documentație, pe cât de completă, pe atât de variată, care a stat la baza trasării echitabile și practice a frontierelor²⁸.

La 11 iunie 1919, comisia va prezenta linia de demarcație a frontierei româno - ungare. Negocierile aveau să se prelungească până în vara anului 1920, datorită încercărilor cabinetului ungar de a sparge frontul politic al marilor puteri aliaste pentru a smulge o modificare favorabilă a proiectului de tratat, înmânat delegației ungare, la 16 ianuarie 1920. În februarie contele Albert Appony va prezenta Conferinței opt note însoțite de documente, ce conțineau tezele clasice ale propagandei maghiare, referitoare la chestiunea frontierelor Ungariei²⁹. De altfel, delegația ungară va fi foarte insistentă în a înainta mai multe memorii conducerii Conferinței, oamenilor politici din țările aliaste, precum și multe articole în presa internațională, în care se contesta dreptul la autodeterminare al popoarelor oprimate, pretinzând menținerea *Ungariei mari*³⁰ și sperând să anuleze rezultatele Conferinței de Pace, pentru a nu se ajunge în situația semnării *Tratatului de Pace de la Trianon în data de 4 iunie 1920*.

Nicolae Titulescu, noul șef al delegației României, și ministrul de finanțe în noul guvern al generalului Averescu, sosit la Paris, organizează o vastă acțiune, folosind, mai ales, argumente istorice și juridice, precum și numeroase hărți, care atestau continuitatea poporului român în ținuturile Banatului, Crișanei, Ardealului și Maramureșului, în scopul susținerii cauzei României și anihilării acțiunilor delegației maghiare. În urma unui amănunțit studiu al documentelor arătate, la 6 mai 1920, puterile aliaste și asociate au respins argumentele delegației maghiare și au remis acesteia textul definitiv al *Tratatului de pace*.

Conform clauzelor *Tratatului de la Trianon din 4 iunie 1920*, semnat în Palatul Marele Trianon de la Versailles, României i se retroceda Transilvania și teritoriile limitrofe (Banatul, Crișana, Maramureșul)³¹.

²⁸ Arhiva M.A.E., fond *Conferința de pace de la Paris*, 1946, vol. 96 (Studiu documentar cu privire la frontiera româno-ungară, semnat de Zeno Cîmpeanu)

²⁹ Idem.

³⁰ Milton G. Lehrer, *Op. cit.*, p. 354; Ștefan Pascu, *Op.cit.*, pp. 258 - 259.

³¹ Viorica Moisuc, *Tratatul de la Trianon, consacrară internațională a legitimității Unirii Transilvaniei cu România*, în *Anale de istorie*, nr. 3, București, 1976.

Renunțând la toate drepturile și titlurile asupra teritoriilor locuite în majoritate de români, Ungaria recunoaște drepturile acestor teritorii de a se uni cu România, țară în care locuia partea principală a națiunii române.

Linia de frontieră româno-ungară stabilită prin Tratatul de la Trianon a fost corectată pe teren de o Comisie de delimitare, formată din reprezentanții Franței, Marii Britanii, Italiei și Statelor Unite, ai României și Ungariei, condusă de geograful francez Emmanuel de Martonne³² și, care nu a făcut nicio propunere de modificare, socotind întemeiată delimitarea cuprinsă în tratat, oficializând astfel întregirea României³³.

Figura 1. Harta României Mari³⁴.

³² Emmanuel de Martonne, era un savant francez de la Universitatea Sorbona, care realizase în tinerețe o teză de doctorat privind distribuția geografică a populației din Regatul României. El a furnizat, în cadrul dezbaterilor Conferinței, argumentele pentru aplicarea principiului viabilității frontierelor, care recomanda ca noile granițe să nu țină seama doar de configurația etnică, ci și de relief, precum și de infrastructura teritorială. Temeinicia muncii lui Emmanuel de Martonne este dovedită de faptul că, la un secol după Tratatul de la Trianon, frontierele dintre România, Ungaria și Serbia sunt păstrate așa cum le-a desenat el; conform Adi Mondiru, Tratatul de pace de la Paris, 1919-1920, disponibil la <https://www.rador.ro/2020/10/26/tratatele-de-pace-de-la-paris-1919-1920/>, accesat la 23.04. 2023.

³³ Amadeo Giannini, *L'unità nazionale della Romania alla Conferenza della pace*, în *studii istorice sulla Romania*, Napoli, pp. 34 - 35; Viorel Virgil Tilea, *Acțiunea diplomatică a României, 1919 - 1920*, Tipografia poporului, Sibiu, 1925, p. 49.

³⁴ Harta României Mari 1918, disponibil la <https://www.google.com/search?q=harta...>, accesat la 23.04. 2023.

Maghiarii „au susținut mereu că i s-a atribuit României un vast teritoriu, care, din punct de vedere etnic, ar fi trebuit să revină de drept Ungariei. Or, și acest lucru este cu totul inexact. La Trianon, i s-a atribuit României un teritoriu mai mic decât acela la care avea dreptul conform principiului etnicității, decretat de președintele Wilson. Dacă în 1920 s-a comis o nedreptate, nu ungarilor au să se plângă de ea, ci românii, căci dincolo de frontiera politică au fost lăsate în teritoriul ungaresc mai multe enclave românești³⁵”.

Scrisoarea de trimitere a *Tratatului de la Trianon* delegației ungare la Conferința de Pace, semnată de Alexandre Millerand, sublinia că acest tratat este o operă construită cu străduință și seriozitate, autorii tratatului făcând eforturi consistente pentru a aprofunda și a înțelege realitățile din Europa Centrală, revendicările naționalităților, multisekularele lor nemulțumiri, căutând cu imparțialitate tot ceea ce putea constitui un drept pentru Ungaria³⁶. Tratatul a ținut seama de voința popoarelor, exprimată în octombrie, noiembrie și decembrie 1918, când dubla monarhie s-a năruit și când populațiile de mult timp oprite s-au unit cu frații lor italieni, români, iugoslavi, cehoslovaci.

Se confirma astfel că hotărârile cuprinse în tratat au fost luate, după examinarea documentelor de orice natură, care pot fi invocate în sprijinul tezei ungare³⁷. Cu puține excepții frontierele adoptate erau în conformitate cu distribuția etnică a populației. Acolo unde criteriul etnic era îndoielnic, se pare că balanța a inclinat lejer în favoarea vechilor naționalități dominante, germană și maghiară³⁸.

Tratatul de la Trianon, dintre Ungaria, pe de o parte și puterile aliate și asociate, pe de altă parte, a reglementat cele mai de seamă probleme privind raporturile economice, juridice, militare și teritoriale dintre statele succesoare³⁹ și se recunoștea independența statelor constituite sau întregite în 1918, în granițele stabilite.

Se stipulau condiții egale cu privire la taxele vamale pentru mărfurile și celelalte produse importate de Ungaria, dintre statele aliate și asociate, cu privire la condițiile echitabile și reciproc avantajoase a schimburilor de materii prime, produse alimentare și fabricate între statele respective, cu privire la căile de rezolvare a problemelor financiare și a datoriilor

³⁵ Milton G. Lehrer, *Op. cit.*, pp. 353.

³⁶ Charles Seymour, *Le fin d'un Empire, le desir de l'Autriche-Hongrie, en se qui se pass reelment à Paris 1918 - 1919*, Paris, 1923, pp. 86 - 88.

³⁷ *Traité de Paix entre les Puissances alliées et associées et la Hongrie*, București, 1920, p.

³⁸ George Sofronie, *Principiu naționalităților în tratatele de pace din 1919 - 1920*, București, 1936, p. 92.

³⁹ *Ibidem*, p. 92.

contractate înainte, în timpul și după încheierea războiului, cu privire la problemele militare, navale și aeriene.

Tratatul de la Trianon, recunoaște prin articolul 45, valabilitatea juridică internațională a Unirii Transilvaniei cu România, stipulând următoarele: „*Ungaria renunță, în ceea ce o privește în favoarea României, la toate drepturile și titlurile ei asupra teritoriilor vechii monarhii austro - ungare, situate dincolo de frontierele Ungariei, astfel cum sunt ele fixate în articolul 27, pct. II și recunoscute de prezentul tratat sau celelalte tratate încheiate în vederea reglementării chestiunilor actuale care fac parte din problemele României*”⁴⁰.

Era de fapt, recunoașterea și confirmarea memorabilului act istoric realizat la 1 decembrie 1918, prin voința unanimă a poporului român la Marea Adunare, cu caracter plebiscitar, de la Alba Iulia.

Semnăturile președinților de consilii de miniștri, miniștri, ambasadori, înalți comisari, amirali, miniștri plenipotențieri, în număr de 36, reprezentând 22 de țări (Europa 10, Asia 5, America Latină 3, America de Nord 2, Africa 1 și Australia 1), au conferit Tratatului de la Trianon temeuri de nezdruccinat și tot astfel și celor stipulate în el⁴¹.

Prin Tratatul de la Trianon, semnat din partea României de dr. Ion Cantacuzino, ministru de stat și Nicolae Titulescu, ministru de finanțe și prim delegat la Conferința de Pace, s-a restabilit dreptatea istorică atâta vreme dorită de națiunea română⁴².

La 28 octombrie 1920, lucrările Conferinței de Pace de la Paris au elaborat prevederile *Tratatului de Pace de la Paris* care recunoștea votul istoric al Sfatului Țării de la Chișinău (27 martie 1918) și, în consecință, actul unirii Basarabiei cu România. Părțile contractante au fost Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia, pe de o parte, și România, pe de altă parte. Semnat, tratatul stipula faptul că „*Înaltele Părți Contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului, de la gura sa până la punctul unde este tăiat de vechiul hotar dintre Bucovina și Basarabia, și acest vechi hotar.*” Din partea României *Tratatului de Pace de la Paris*, a fost semnat de către Take Ionescu, ministrul afacerilor interne și Dimitrie I. Ghica, șef al Legației României în Franța.

Tratatele semnate în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920) au conferit recunoaștere internațională noilor frontiere ale statului

⁴⁰ Savel Rădulescu, *Traité de Paix de Versailles. Traité de Trianon*, București, 1923, p. 27.

⁴¹ Tratatul de Pace între puterile aliate și asociate și Ungaria. Protocol și declarațiuni din 4 iunie 1920, Trianon, București, 1920.

⁴² Adi Mondiru, *Tratatele de pace de la Paris, 1919-1920*, disponibil la <https://www.rador.ro/2020/10/26/tratatele-de-pace-de-la-paris-1919-1920/>, accesat la 24.04. 2023.

român, inaugurând o perioadă istorică cunoscută sub denumirea de *România Mare* sau *România Reîntregită*.

Concluzii

Tratatul de la Trianon a însemnat o recunoaștere internațională a justeței idealului și luptei poporului român pentru unitate și independența a actului istoric de la 1 decembrie 1918, Unirea Transilvaniei cu România; el însemna consacrarea ordinii de drept.

El era apreciat de unul dintre cei mai mari specialiști, Joseph Rudinsky, ca o operă pe care o reclamă dreptatea istorică, ca o condiție evident necesară⁴³.

Trebuie subliniat că persoanele care au semnat *Tratatului de la Trianon, din 4 iulie 1920, cu Ungaria* nu au fost întâmplătoare, pentru că toate acele personalități au fost aprobate de Conferința de la Paris.

Conferința de Pace de la Paris și-a îndeplinit, teoretic, rolul practic, însă cei interesați în menținerea unei stări de tensiune între popoare și state n-au respectat tratatele de pace și nici dorința popoarelor de colaborare, înțelegere și pace.

Prin Tratatul de la Trianon, România se obliga să asigure tuturor locuitorilor din teritoriile unite, aceleași garanții de libertate și dreptate ca și celorlalți locuitori ai României.

BIBLIOGRAFIE

Surse de autor

- AXINCIUC V., *Situația economică-socială a României în perioada 1919 - 1924*, în *Analele Institutului de Studii Istorice și Social Politice*, nr.4, București, 1966.
- BĂRBULESCU P., CLOȘCA I., *Repere de cronologie internațională 1914 -1945*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- BOLD E., *De la Versailles la Lausanne (1919 - 1932)*, Iași, 1976.
- BRĂTIANU G. I., *Acțiunea Politică și Militară a României în 1919*, în lumina corespondenței diplomatice a lui Ion I.C. Brătianu, Editura „Cartea Românească”, 1939, sub egida *Așezământului Cultural Ion C. Brătianu*.
- FATINO N., CALAFETEANU I., *La consécration internationale de la Grand Union*, în „Revue roumaine d'histoire”.

⁴³ Joseph Rudinsky, *La revision du Traité de Trianon*, Paris, 1933, p. 252.

- GIANNINI, A., *L'unità nazionale della Romania alla Conferenza della pace, în studii istorice sulla Romania*, Napoli.
- LEUȘTEAN L., *Istoria Europei și a construcției europene în secolul XX*, Centrul de Studii European, disponibil la <https://www.yumpu.com/ro/document/.../istoria-europei-ai-a-ideii-de-europa-centrul-de-studii-europene>.
- MILTON G. L., *ARDEALUL PĂMÂNT ROMÂNESC*, Editura Vatra Românească, Cluj-Napoca, 1991.
- MOISUC V., *Tratatul de la Trianon, consacrarea internațională a legitimității Unirii Transilvaniei cu România*, în *Anale de istorie*, nr. 3, București, 1976.
- MONDIRU A., *Tratatele de pace de la Paris, 1919-1920*, disponibil la <https://www.rador.ro/2020/10/26/tratatele-de-pace-de-la-paris-1919-1920>.
- MUȘAT M., ARDELEAN I., *Viața politică în România. (1918 - 1921)*, ediția a II-a, București, 1976.
- PASCU Șt., *Făurirea Statului Național Unitar Român*, 1918, Vol. II, Editura Academiei Române, 1983.
- PĂIUȘAN-N. C., *Tratatul de Pace cu Bulgaria de la Neuilly sur Seine*, disponibil la <https://mvu.ro/tratatul-de-pace-cu-bulgaria-de-la-neuilly-sur-seine>.
- RĂDULESCU S., *Traité de Paix de Versailles. Traité de Trianon*, București, 1923.
- RENOUVIN P., *Le traité de Versailles, questions d'histoire*/ flammariion, Paris, 1969.
- RUDINSKY Jh., *La revision du Traité de Trianon*, Paris, 1933.
- SEYMOUR Ch., *Le fin d'un Empire, le désir de l'Autriche-Hongrie, en se qui se pass reelment à Paris 1918 - 1919*, Paris, 1923.
- SHERMAN D. S., *Roumania of the Paris Peace Conference. A study of the Diplomacy of Ioan I.C. Brătianu*, New York, 1962.
- SOFRONIE G., *Principiu naționalităților în tratatele de pace din 1919 - 1920*, București, 1936.
- TAÉRDIEU A., *La Paix*, Paris, 1921.
- TILEA V. V., *Acțiunea diplomatică a României, 1919 - 1920*, Tipografia poporului, Sibiu, 1925.

Surse web

- Arh. M.A.E., fond nr.71, vol. 184, (radiogramele nr. 160, 170, 171 din 12/26 ianuarie 1818, Victor Antonescu către Ion C. Brătianu).

Arhiva M.A.E., fond *Conferința de pace de la Paris*, 1946, vol. 96 (Studiu documentar cu privire la frontiera româno-ungară, semnat de Zeno Cîmpeanu)

Conferința de Pace de la Paris din 1919, Wikipedia, Enciclopedia liberă, disponibilă la https://ro.wikipedia.org/wiki/Conferinta_de_Pace_de_la_Paris_din_1919.

Conferința de Pace de la Paris din 1919, Wikipedia, Enciclopedia liberă, disponibilă la https://ro.wikipedia.org/wiki/Conferin%C8%9Ba_de_Pace_de_la_Paris_din_1919

Conferința de pace de la Paris și Tratatul de la Versailles din 1919, disponibil la <https://ro.wikipedia.org/wiki>.

Delegația României la Conferința de Pace de la Paris, disponibil la <https://mvu.ro/delegatia-romaniei>.

Traité de Paix entre les Puissances alliées et associées et la Hongrie, București, 1920,

Tratatul de la Trianon (4 iunie 1920), disponibil la <https://www.google.com/search...>

Tratatul de Pace cu Austria de la Saint Germain, disponibil la <https://mvu.ro/tratatul-de-pace-de-la-saint-germain-en-laye>.

Tratatul de Pace între puterile aliate și asociate și Ungaria. Protocol și declarațiuni din 4 iunie 1920.

